

Hemşirelik Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık, Siberkondria Düzeyleri ve İlişkili Faktörlerin Değerlendirilmesi

Evaluation of Nursing Students' Digital Literacy, Cyberchondria Levels and Related Factors

Barış KAYA¹, Fadime ÜSTÜNER TOP²

ÖZ

Günümüz toplumu teknolojiye meydana gelen değişim ve gelişim neticesinde sağlık ile ilgili bilgilere internette kolay ve hızlı bir şekilde erişim imkânı bulabilmektedir. Bu çalışma ile hemşire öğrencilerin dijital okuryazarlık ve siberkondria düzeyleri ile ilişkili çeşitli faktörlerin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Tanımlayıcı, ilişki arayıcı ve kesitsel tipteki bu araştırmada Google'ın "Google Formlar" özelliği kullanılarak oluşturulan anket formu sınıf temsilcileri aracılığıyla bir üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik bölümü öğrencilerine gönderilmiştir. Ankette, Siberkondri Ciddiyet Ölçeğinin kısa formu (SCÖ-15) Dijital Okuryazarlık Ölçeği ve öğrencilerin bazı sosyodemografik özelliklerinin sorgulandığı bilgi formu mevcuttur. Veriler 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılında toplanmış olup, toplam 346 öğrenciye ulaşılmıştır. Verilerin analizi SPSS 25.0 istatistik programı ile yapılmıştır.

Araştırma sonucunda öğrencilerin mezun olduğu lise türüne göre dijital okuryazarlık düzeyi, yaşlarına göre ise siberkondria düzeylerinin istatistiksel olarak farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek, siberkondria düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu, dijital okuryazarlık ile siberkondria düzeyleri arasında da pozitif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Okuryazarlık, Öğrenci Hemşire, Siberkondria

ABSTRACT

As a result of the changes and developments in technology, today's society can access health-related information easily and quickly on the internet. This study aimed to determine various factors related to the digital literacy and cyberchondria levels of nurse students.

In this descriptive, relationship-seeking and cross-sectional study, a survey form created using Google's "Google Forms" feature was sent to the students of the nursing department of the Faculty of Health Sciences of a university through class representatives. The survey includes the short form of the Cyberchondria Severity Scale (SCÖ-15), the Digital Literacy Scale, and an information form in which some sociodemographic characteristics of the students are questioned. The data was collected in the 2022-2023 academic year and a total of 346 students were reached. Data analysis was done with SPSS 25.0 statistical program.

As a result of the research, it was determined that the students' digital literacy levels differed statistically depending on the type of high school they graduated from, and their cyberchondria levels differed statistically depending on their age. It was determined that the students' digital literacy levels were high, their cyberchondria levels were moderate, and there was a positive and low level relationship between digital literacy and cyberchondria levels.

Keywords: Cyberchondria, Digital Literacy, Student Nurse

Çalışmanın etik kurul onayı Giresun Üniversitesi Klinik Araştırmaları Etik kurulundan alınmıştır (07.02.2023/No:19).

¹Dr. Öğr. Üyesi Barış KAYA, Halk Sağlığı Hemşireliği, Giresun Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, baris_kaya80@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-8469-4641

²Doç. Dr. Fadime ÜSTÜNER TOP, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği, Giresun Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, fadime.ustuner@giresun.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7341-5704

İletişim / Corresponding Author: Fadime ÜSTÜNER TOP
e-posta/e-mail: Yazar e-mail adresi

Geliş Tarihi / Received: 25.09.2023
Kabul Tarihi/Accepted: 15.03.2024

GİRİŞ

Modern teknolojideki gelişmeler ve internet kullanımının yaygınlaşması, daha fazla sayıda insanın teknoloji ve internete erişimini sağlamaktadır. İnternetin yaygın ve yoğun kullanımı, insanların bilgiye kolay ve ücretsiz erişimini sağlarken, çevrimiçi sağlık bilgilerine erişimde popüler bir kaynak haline gelmiştir.^{1,2} Dünya çapında bilgi ve iletişim teknolojisi ve sağlık sektöründeki son reformlar, sağlıkla ilgili bilgilere çevrimiçi ve kolay erişim için çok sayıda fırsat yaratmıştır.¹ İnternet, insanların hastalık belirtileri, ilaçların riskleri ve faydaları, tedaviler ve profesyonel yorumlar hakkında bilgilere erişebildiği dünyanın en büyük tıp kütüphanesidir.³

Günümüzde dijital teknolojiler, sağlık hizmetlerinin sunumunda yaygın olarak kullanılmaktadır.⁴ Dijital sağlık, dijitalleşme ile ortaya çıkan tele sağlık ve tele tıp, kişiselleştirilmiş tıp, tıbbi görüntüleme, e-sağlık ve e-hasta, mobil sağlık, bağlantılı sağlık ve sağlık bilgi teknolojisi gibi çok çeşitli kavram ve teknolojileri kapsayacak şekilde geniş bir yelpazede tanımlanmaktadır.⁵ Ancak dijital teknolojilerin insanlara fayda sağlarken ciddi riskler de (yanlış bilgilendirme, yanıltıcı bağlantılar, sağlık okuryazarlığı ile ilgili sorunlar gibi) barındırdığı belirtilmektedir.³ Bu noktada dijital okuryazarlığın önemi ortaya çıkmaktadır. Dijital okuryazarlık, internet platformları, sosyal medya ve mobil cihazlar gibi dijital teknolojiler aracılığıyla iletişimin ve bilgiye erişimin giderek arttığı bir toplumda yaşamak, öğrenmek ve çalışmak için dijital metinleri, sembolleri ve grafikleri incelemek, anlamak, değerlendirmek ve etkili bir şekilde başkalarına aktarmaktır.⁶ Dijital okuryazarlık kamusal söylemde giderek daha fazla kullanılmaktadır ve öğrenciler, akademisyenler, hastalar ve sağlık profesyonelleri için temel bir gereklilik haline gelmektedir.⁷ Hemşirelik eğitimi ve uygulamasında teknolojinin önemi nedeniyle, giriş düzeyinde dijital teknolojilerin tanıtılması, hemşirelik öğrencilerini

akademik başarılarına ve gelecekteki kariyer gereksinimlerine hazırlamada oldukça önemlidir.⁸⁻¹⁰ Hemşireler, teknolojinin klinik uygulamalara uyarlanması, uygulanması ve kullanılmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle hemşirelik lisans eğitimini tamamladıktan sonra dijital okuryazarlığa sahip olmaları zorunludur.⁶ Dijital dünya hızla değişiyor ve bununla birlikte gerekli dijital becerilerin de değişiyor olması, dolayısıyla bireylerin becerilerinin teknolojik ilerlemeye uyum sağlaması gerekmektedir.¹¹ Hemşirelik öğrencileri arasında yeterli dijital okuryazarlığa sahip olmak, elektronik dokümantasyon gerçekleştirme, iletişim kurma, işbirliği yapma ve hasta kalitesinde bakım lehine kanıt arama becerilerini olumlu yönde etkileyecektir.^{11,12}

İnternette gerekli bilgileri almak birçok durumda yardımcı olurken, çoğu bilimsel çalışma aşırı internet kullanımının olumsuz etkilerini de vurgulamaktadır. Tıbbi bilgilerin çevrimiçi olarak yayılması, yanlış bilgi edinme riskini de beraberinde taşımaktadır.^{3,13} Ek olarak, çevrimiçi kapsamlı tıbbi bilgilerin mevcudiyeti, insanların semptomlarının olası teşhislerini aramak için sayısız saat harcamasına neden olmaktadır. Bu fenomen, popüler olarak siberkondri olarak adlandırılmaktadır. Siberkondri, artan sağlık kaygısı düzeyiyle ilişkili aşırı veya tekrarlanan çevrimiçi sağlıkla ilgili bilgi aramayı tanımlar.² Sağlıkla ilgili internet davranışı alanında, siberkondri artan bir risk faktörü olarak kabul edilmekte ve genellikle modern uygarlığın tehlikeli ve kontrolden çıkmış bir ürünü olarak tasvir edilmektedir.³

Hemşirelik mesleği, ulusal sağlık sistemlerini sürdürmek için çok önemlidir ve eğitim kurumları, geleceğin hemşirelerinin yetiştirilmesinde kilit bir rol oynamaktadır.¹⁴ Gelişen dijital teknoloji sürecinde hemşirelerin dijital okuryazarlık düzeylerinin geliştirilmesi, aynı zamanda dijital sağlığın toksisitelerinden biri olan siberkondrinin kontrol edilebiliyor olması gerekmektedir.

Sağlık bilimleri öğrencilerinin dahil edildiği bir çalışmada tüm öğrencilerin internet erişimi olduğu, sıklıkla kullandığı, sağlık sorunu yaşadıklarında ise %14,2'sinin sorunu internette sağlıkla ilgili bilgi arayarak anlamaya çalıştıkları ve %65,4'ünün internet bilgilerini orta ve üzeri düzeyde doğru olduğunu düşündüğünü belirlenmiştir.¹ Bahadır ve Ata'nın çalışmasında 4. Sınıf hemşirelik öğrencilerinin dijital okuryazarlıklarının iyi düzeyde olduğu (Ortalama±SD puanı 66,56±7,15) belirlenmiştir.¹⁵ Literatürde siberkondri düzeylerinin hemşirelik öğrencilerinin (Ortalama±SD puanı 33,52±5,59)¹⁶, Sağlık Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin (Ortalama±SD puanı 36,98 ± 7,69) nispeten

yüksek olduğu ve kız öğrencilerin internette buldukları rahatsız edici sağlık bilgileriyle başa çıkma olasılıklarının daha düşük olduğu görülmektedir.¹ Bu durumlar, bakımın performansını, kalitesini ve hatta hemşirelerin işlerini sürdürme kararlarını etkileyebilir. Bu nedenle zamanında tanıma ve erken müdahaleler bu konuda önemli görünmektedir. Türkiye'de hemşirelik öğrencileri arasında dijital okuryazarlık, siberkondri düzeyleri ve ilişkili faktörlerine yönelik bir çalışma yoktur.

Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinde dijital okuryazar, siberkondri düzeylerinin ve ilişkili faktörlerin belirlenmesi amacıyla planlanmıştır.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Türü

Araştırma tanımlayıcı, ilişki arayıcı ve kesitsel tipte bir çalışmadır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırma 15 Mayıs-30 Mayıs 2023 tarihleri arasında Türkiye'nin kuzey doğusunda bulunan bir il merkezinde yürütüldü. Araştırmanın evrenini bir devlet Üniversitesinin Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik bölümü öğrencileri oluşturdu. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup, tüm evren (n:430) çalışmaya dahil edilerek, öğrencilerin %80,4'üne (n:346) ulaşıldı.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama araçları olarak; Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu, Dijital Okuryazarlık Ölçeği ve Siberkondri Ciddiyet Ölçeği kullanıldı.

Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu, katılımcıların sosyodemografik verilerini (yaş, cinsiyet, yaş, cinsiyet, sınıf, medeni durum, gelir durumu vs) elde etmek için oluşturuldu.

Dijital Okuryazarlık Ölçeği, Ng (2012) tarafından geliştirilmiş, 17 madde ve 4 boyuttan (tutum: 1-7 soru, teknik: 8-13 soru,

bilişsel: 14-15 soru ve sosyal: 16-17 soru) oluşmaktadır. Ölçek 5'li Likert tipte olup, Kesinlikle Katılıyorum" (5), "Kesinlikle Katılmıyorum" (1) içeren ifadelerle değerlendirilmektedir. Ölçeğin maddelerinin tamamı düz puanlanmaktadır. Ölçeğin tamamından alınan puanla dijital okuryazarlık için toplam puan elde edilirken, ölçeğin tutum, teknik, bilişsel ve sosyal olmak üzere alt boyut puanlaması yapılmaktadır. Ölçeğin tamamı için alınabilecek en düşük puan 17, en yüksek puan ise 85'tir. Dijital Okuryazarlık Ölçeği alt boyutlarından ve ölçeğin genelinden alınan düşük puanlar, zayıf/düşük dijital okuryazarlığı, yüksek dijital okuryazarlık ise yüksek dijital okuryazarlığı ifade etmektedir.¹⁷ Cronbach alfa değeri ölçeğin toplam puanı için 0,93, tutum alt boyutu için 0,88, teknik alt boyutu için 0,89, bilişsel alt boyutu için 0,70 ve sosyal alt boyutu için 0,72 olarak belirlenmiştir.¹⁸ Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,91 olarak saptanmıştır.

Siberkondri Ciddiyet Ölçeği, bireylerin siberkondri düzeyini ölçmek için Mcelroy ve Shevelin (2014) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe geçerlilik güvenilirliği Uzun ve arkadaşları (2017) tarafından yapılmıştır.^{19,20} Siberkondri Ciddiyet Ölçeği 15 madde ve 5

alt boyut içermektedir. Ölçeğin alt boyutları zorlantı, aşırı kaygı, aşırılık, güvence verme ve doktora güvensizliktir. Ölçekte yer alan 5, 12, 15. maddeler ters puanlanmakta olup, 5'li Likert tipi ölçekten alınabilecek puanlar 15 ile 75 arasında değişmektedir. Ölçeğin değerlendirilmesi toplam puan veya alt boyutlara göre yapılabilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar, yüksek siberkondriyi göstermektedir.¹⁹ Bu çalışmada ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0,79 olarak saptanmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmaya katılmak için gönüllü olan bireylere Facebook, Instagram, LinkedIn gibi online platformlar üzerinden ulaşılmıştır. Google'ın "Google Formlar" özelliği kullanılarak oluşturulan anket formu bağlantısı sınıf grup temsilcileri aracılığıyla öğrencilere gönderildi. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve çevrimiçi formları dolduran hemşirelik öğrencileri araştırmanın tüm örneklemini oluşturdu. Araştırmaya katılım isteğe bağlı olup, anket girişinde yazılı bilgilendirme yapıldı, onam alındı. Katılımcılara anketi cevaplamaları için herhangi bir teşvik veya finansal destek verilmedi. Anket bir yönerge ve akış çerçevesinde uygulandı. Katılımcıların bir maddeyi cevaplamamaları durumunda anketin bir sonraki sorusundan devam edebilecekleri belirtildi. Araştırmaya katılımı artırmak için anket bağlantısının farklı zamanlarda dört kez sosyal medya platformlarında paylaşılması ile katılım sağlanması hedeflendi.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veri analizlerinde SPSS 25.0 istatistik programı kullanıldı. Dijital okuryazarlığı ve siberkondri düzeyini belirlemek için tanımlayıcı istatistikler hesaplandı. Dijital okuryazarlık ve siberkondri düzeylerinin katılımcıların demografik özelliklerine göre istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesinde, Kolmogorov-Smirnov testi sonucunda verilerin normal dağılım gösterdiği belirlendiğinden iki bağımsız grubun karşılaştırılmasında bağımsız örneklem için t-testi, ikiden fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında ise, tek yönlü varyans analizleri (ANOVA) yapıldı. Dijital okuryazarlık ile siberkondri arasındaki ilişkiyi belirlemek için de korelasyon analizi uygulandı. Elde edilen bulgular %95 güven aralığında ve %5 anlamlılık düzeyinde değerlendirildi.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yapılabilmesi için üniversitenin Klinik Araştırmalar Etik Kurul Komitesinden Etik Kurul onayı (Tarih:07.02.2023/No:19) alındı. Araştırmanın yapıldığı üniversitenin Sağlık Bilimleri Fakültesi kurumundan resmi izin (Tarih:15.05.2023/No:E-58380337-044-155587) alındı. Araştırma grubunu oluşturan öğrencilere araştırmanın amacı ve yöntemi açıklanarak, çalışma planı sunuldu ve bilgilendirilmiş onam tüm anket katılımcıları tarafından sağlandı.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma sonuçlarına göre hemşire öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri incelendiğinde; %51,4'ünün 21-23 yaş aralığında, %75,4'ünün kadın, %29,2'sinin birinci sınıf öğrencisi, %8,4'ünün sağlık lisesi mezunu, %56,4'ünün gelir düzeyi

giderine eşit, %14,7'sinin hekim önerisi dışında ilaç kullandığı ve %3,5'nin tanıli psikiyatrik bir hastalığa sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Tanımlayıcı Özelliklerin Dağılımı

Demografik Özellikler		n	%
Yaş	18-20	148	42,8
	21-23	178	51,4
	24+	20	5,8
Cinsiyet	Kadın	261	75,4
	Erkek	85	24,6
Sınıf	1.Sınıf	101	29,2
	2.Sınıf	58	16,8
	3.Sınıf	94	27,2
	4.Sınıf	93	26,9
Mezun olduğu lise	Sağlık Lisesi	29	8,4
	Diğer	317	91,6
Gelir düzeyi	Gelir giderden az	124	35,8
	Gelir gidere eşit	195	56,4
	Gelir giderden fazla	27	7,8
Hekim önerisi dışında ilaç kullanma	Evet	51	14,7
	Hayır	295	85,3
Tanılı psikiyatrik bir hastalığa sahip olma	Evet	12	3,5
	Hayır	334	96,5

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Hemşire öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek ($65,00 \pm 8,75$), siberkondri düzeylerinin ise orta

($43,00 \pm 8,44$) düzeyde olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Değişkenlere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	n	Ort.	Std. Sapma	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
Dijital Okuryazarlık	346	65,00	8,75	0,11	0,19
Siberkondri	346	43,00	8,44	-0,04	0,87

Öğrencilerin bazı tanımlayıcı özellikleri ile dijital okuryazarlık ve siberkondri düzeylerinin karşılaştırılması Tablo 3'te yer almaktadır. Elde edilen bulgular sonucunda; cinsiyet, sınıf, gelir düzeyi, hekim önerisi dışında ilaç kullanma ve tanılı psikiyatrik bir hastalığa sahip olma durumlarına göre dijital okuryazarlık ve siberkondri düzeylerinin istatistiksel olarak fark göstermediği ($p > 0,05$); ancak mezun olduğu liseye göre dijital okuryazarlık düzeyi ile öğrencilerin farklı yaş gruplarında olması siberkondri düzeyinde istatistiksel fark göstermiştir ($p < 0,05$).

Araştırma bulguları incelendiğinde, dijital okuryazarlık ortalamasının 21-23 yaş aralığındaki öğrencilerde diğer yaş gruplarına oranla daha yüksek olduğu ve sağlık lisesi mezunu olan öğrencilerin de diğer liselerde eğitim görenlere oranla siberkondri ortalama puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Dijital Okuryazarlık ve Siberkondri Düzeylerinin Tanımlayıcı Özelliklere Göre Karşılaştırılması

Tanımlayıcı Özellikler	n	Dijital Okuryazarlık		Siberkondri			
		Ort.	Std.Sapma	Ort.	Std.Sapma		
Yaş	18-20	148	65,08	8,46	42,54	8,03	
	21-23	178	65,04	9,28	43,88	8,68	F=3,08
	24+	20	65,10	5,81	39,35	8,34	p=0,04*
Cinsiyet	Kadın	261	65,09	8,04	43,54	8,20	t=1,93
	Erkek	80	64,75	10,69	41,51	9,02	p=0,05
Sınıf	1.Sınıf	101	65,90	7,76	41,85	8,48	
	2.Sınıf	58	62,44	8,64	44,18	6,37	F=1,24
	3.Sınıf	94	65,43	9,59	43,73	9,32	p=0,94
	4.Sınıf	93	65,20	8,79	42,94	8,55	
Mezun Olduğu Lise	Sağlık Lisesi	29	69,00	8,94	43,55	8,27	t=0,33
	Diğer	317	64,00	8,65	43,00	8,47	p=0,73
Gelir Düzeyi	Gelir Giderden Az	124	65,13	8,90	44,35	8,37	
	Gelir Gidere Eşit	195	64,76	8,82	42,22	8,46	F=2,44
	Gelir Giderden Fazla	27	66,14	7,68	43,03	8,15	p=0,08
Hekim önerisi dışında ilaç kullanma	Evet	51	66,05	9,15	44,84	9,39	t=1,64
	Hayır	295	64,82	8,68	42,73	8,24	p=0,10
Tanılı psikiyatrik bir hastalığa sahip olma	Evet	12	64,83	12,07	42,41	13,26	t=-0,26
	Hayır	334	65,01	8,63	43,07	8,25	p=0,79

*p< 0,05 Oneway ANOVA Test, **p< 0,05 Student t Testi

Tablo 4'e göre dijital okuryazarlık ile siberkondri arasında istatistiksel olarak anlamlı, pozitif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki vardır ($p < 0,05$, $r=0,144$).

Tablo 4. Dijital Okuryazarlık ve Siberkondri Arasındaki İlişki

		Siberkondri
Dijital Okuryazarlık	r	0,144*
	p	
	n	0,007
		346

Bireylerin günlük yaşantısında bilgi edinmek amacıyla başvuru kaynakları arasında internet kullanımının gittikçe artış gösterdiği görülmektedir. Bilgi sahibi olunması istenen konuların başında şüphesiz sağlık/hastalık kavramı gelmektedir. Dijital okuryazarlığa sahip bireyler merak ve endişe ile başladığı çevrimiçi araştırma sürecinde, ulaştığı bilgileri anlama, analiz etme, değerlendirme ve nitelikli kullanma yeteneğine sahiptirler. Bu araştırma ile dijital okuryazarlık ile siberkondri arasındaki ilişki ve etkileyen çeşitli faktörler tespit edilmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik

bölümünde öğrenim gören öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin yüksek ve siberkondri düzeylerinin ise orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gerçekleştirilen araştırmaya benzer olarak Kozan ve Bulut-Özek'in (2019) öğretmen adaylarıyla yaptıkları araştırmada; dijital okuryazarlık düzeyi yüksek düzeyde tespit edilmiştir.²¹ Polat'ın (2020) hemşirelerde siberkondri davranışlarını incelediği araştırma ile Altındiş ve arkadaşları (2018) üniversite çalışanları ile gerçekleştirmiş oldukları başka bir araştırmada da siberkondri ciddiyet ölçeği puan ortalaması çalışmamızla benzerlik göstermektedir.^{22,23} Aynı zamanda yapılan araştırmada öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleriyle siberkondri arasında anlamlı, pozitif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu sonuçlar doğrultusunda öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri arttıkça, siberkondri ilişkin davranışlarının arttığı söylenebilir.

Çalışmada dijital okuryazarlık ve siberkondri arasındaki ilişki öğrencilerin bazı tanımlayıcı özellikleri ile ilişkili olarak değerlendirildiğinde; cinsiyet, sınıf ve gelir düzeyinin istatistiksel olarak herhangi bir

farklılık göstermediği, ancak siberkondri düzeyinin yaşa, dijital okuryazarlık düzeyinin ise, mezun olduğu liseye göre istatistiksel olarak farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin yaşa göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır ($p > 0,05$). Bu durum araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin farklı yaş gruplarında olmalarının dijital okuryazarlıklarını etkilemediği şeklinde yorumlanabilir. Günümüzde internet ve teknolojik cihazlara hemen hemen her yaş grubundaki bireylerin eşit koşullarda ulaşım imkânının olması, dijital okuryazarlık ve yaş düzeyi arasında ilişki olmayışı üzerinde etkili olabilir. Araştırmamıza benzer şekilde Kozan ve Bulut-Özek (2019) ile Talan (2021) tarafından yapılan çalışmalarda da yaşa göre öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeyleri arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmemiştir.^{21,24} Ancak siberkondri düzeyinin yaşa göre istatistiksel anlamlılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Bulgular doğrultusunda bu durum yaş ilerledikçe bireylerin sağlıkla ilgili araştırma takibinde azalma olduğunu düşündürmektedir. Çalışmamıza benzer şekilde Öztürk (2020) tarafından farklı yaş gruplarının dahil olduğu çalışmada yaş düştükçe siberkondri düzeyinin arttığı bulgusu elde edilmiştir.²⁵

Çalışmamızda öğrencilerin dijital okuryazarlık ve siberkondri düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır ($p > 0,05$). Hemşire adayların sahip oldukları cinsiyet türü ile dijital okuryazarlık ve siberkondri düzeyleri arasında bir ilişki olmadığı söylenebilir. Dijital okuryazarlığın bireylerin cinsiyet durumlarından bağımsız gelişim gösterebilen bir süreç olduğu, günümüzde bireylerin günlük yaşantısında evde ve okulda dijital araçları birçok etkinlikte kullanıyor olmasının da bu süreci etkilediği düşünülmektedir. Tüm bireylerin dijitalleşme konusunda yeterli olması gerekliliği açısından düşünüldüğünde, dijital okuryazarlık düzeyinin cinsiyete göre farklılık göstermemesi olumlu bir bulgu

olarak değerlendirilebilir. Çalışmamız bulgularına benzer şekilde Talan (2021) ile Yılmaz ve arkadaşlarının (2019) çalışmalarda, öğrencilerin genel dijital okuryazarlık düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediğini tespit etmişlerdir. Literatürde diğer çalışmalar incelendiğinde; Sivrikaya (2020) ile Göldağ ve Kanat (2018) tarafından gerçekleştirilen çalışmalarda ise, cinsiyetin dijital okuryazarlık düzeyinde anlamlı farklılık yarattığı belirtilmiştir.^{24,26-28} Deniz (2020) ile Elçiyar ve Taşçı'nın (2017) yapmış oldukları araştırmalarda çalışmamız bulgularına benzer şekilde, cinsiyetin siberkondri üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucunu elde etmişlerdir.^{29,30}

Öğrencilerin öğrenim görmekte olduğu sınıf düzeyi ile dijital okuryazarlık ölçeği puan ortalamaları arasında, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Öğrencilerin toplam dijital okuryazarlık puanları incelendiğinde puanların birbirine çok yakın olduğu ve bundan dolayı anlamlı farkın oluşmadığı görülmektedir. Ancak ikinci sınıf düzeyinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin diğer sınıflarda öğrenim görmekte olan öğrencilere oranla daha düşük dijital okuryazarlık düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Yontar ile Özerbaş ve Kuralbayeva (2018) tarafından yapılan çalışmada benzer şekilde öğrencilerin sınıf düzeyine göre dijital okuryazarlık düzeyi puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.^{31,32} Göldağ ve Kanat (2018) ise, çalışmalarında öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıfa göre dijital okuryazarlık düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğunu bildirmişlerdir.²⁸

Dijital okuryazarlık düzeyleri ile mezun olunan lise türü ilişkisi incelendiğinde; istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p < 0,05$). Mezun olunan lise türü ile dijital okuryazarlık düzeyi arasındaki ilişkinin kaynağı olarak lise eğitimi döneminde sağlık eğitimi alan öğrencilerin özellikle üniversite eğitimi kapsamında sağlık bilgilerine çevrimiçi erişimlerde etkili bir faktör olduğu

söylenbilir. Lise döneminde hastalık konularında fikir sahibi olan öğrencilerin, detaylı bilgiye ulaşma konusunda internetten sağlık bilgisi aramaya yönelmiş oldukları, diğer liselerden mezun öğrencilerin ise sağlık, hastalık konularında eğitim almamaları ve daha az fikir sahibi olmaları nedeniyle internetten sağlık bilgisi arayışına sıklıkla başvurmadıkları düşünülebilir. Öğrencilerin siberkondri düzeyleri ile mezun olunan lise türü arasında ise, istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($p > 0,05$).

Araştırma sonucunda öğrencilerin dijital okuryazarlık ve siberkondri düzeylerinin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p > 0,05$). Elde edilen bulgular sonucunda hemşire adayların gelir düzeyi ile dijital okuryazarlık ve siberkondri düzeyleri

arasında bir ilişkinin olmadığı söylenbilir. Günümüzde yenilikçi yatırımlar sayesinde internet sadece bir modem aracılığından sağlanan bir hizmet olmaktan çıkıp, her an internete bağlanma kolaylığı oluşmuştur. Aynı zamanda teknolojik araç gereçlerin çeşitliliğindeki artış, internete erişimi sağlayan cep telefonlarının varlığı ve her bütçeye uygun internet erişim tarife fırsatları sunumunun teknolojik araçlara ulaşmada kolaylık sağladığı düşünülmektedir.

Katılımcıların hekim önerisi dışında ilaç kullanma ve tanıli psikiyatrik bir hastalığa sahip olma durumları ile dijital okuryazarlık ve siberkondri düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Altındiş ve arkadaşları (2018) yaptıkları araştırmada da çalışmamıza benzer bulgular elde edilmiştir.²²

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bireylerin teknolojik gelişim sürecine adaptasyonunda dijital okuryazarlık; ihtiyaç duyulan dijital bilgiye ulaşma, herhangi bir soruna çözüm üretmede ulaştığı bilgiyi değerlendirerek kullanma ve bunu nitelikli sürdürme çabasında oldukça etkili bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

Dijital cihazların kullanımı, çevrimiçi erişim imkânlarının artması, dijital ortamda geçirilen zamanın fazla olması teknolojinin etkin ve nitelikli kullanıldığı anlamına gelmemektedir.

Tıbbi ve teknolojik gelişmelere uyum sağlama konusunda risk oluşumunu önlemek amacıyla hemşirelik mesleği adayları olan üniversite öğrencilerinden, dijital okuryazarlık düzeyi ile güvenilir sağlık bilgilerine ulaşma, anlama ve bilgiyi doğru işlemleyip mesleki uygulamalarına entegre etmeleri beklenmektedir.

Çalışmamızda hemşire adayların dijital okuryazarlık puanları arttıkça siberkondri puanlarının da arttığı görülmüştür. Bu doğrultuda; teknolojinin günlük yaşamın içinde aktif rol aldığı çağımızda, eğitim

politikalarında bu konuyla ilgili düzenlemeler yapılmalıdır. Özellikle üniversitelerin dijital okuryazarlık farkındalığını araştırmak yönünde faaliyetler göstermesi oldukça önem arz etmektedir. Kişisel verilere kolaylıkla ulaşılan dijital çağda teknolojinin olumlu yönde kullanımı için öğrencileri korumaya yönelik çeşitli önlemler alınmalıdır.

Literatürde öğrencilere yönelik konu ile ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Günümüzde bilgi teknolojilerinin oldukça yoğun kullanımının yaşamın birçok alanı ile etkileşim halinde olması ve dijital sağlık sektörünün hızlı değişim ve gelişim süreci dikkate alındığında, siberkondri ile ilgili farklı parametreleri içeren araştırmalar yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Sonuç olarak konuyla ilgili benzer araştırmaların farklı gruplarda, daha fazla katılımcı ile gerçekleştirilmesi ve de yapılan diğer çalışmalar ile ilişkili olarak karşılaştırılması, sağlık ile ilgili doğru bilgiye ulaşmada dijitalleşmenin etkisinin olumlu yönde kullanımına imkân sunacaktır.

KAYNAKLAR

1. Bati, A.H, Mandiracioglu, A, Govsa, F. and Çam, O. (2018). "Health Anxiety and Cyberchondria among Ege University Health Science Students". *Nurse Educ Today*, 71, 169-173. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2018.09.029>.
2. Zheng, H, Sin, S.C.J, Kim, H.K. and Theng, Y.-L. (2021). "Cyberchondria: A Systematic Review". *Internet Research*, 32 (2), 677-698. <https://doi.org/10.1108/INTR-03-2020-0148>
3. Starcevic, V, Berle, D. and Armáez, S. (2020). "Recent Insights Into Cyberchondria", *Curr Psychiatry Rep*, 22 (11), 56. <https://doi.org/10.1007/s11920-020-01179-8>
4. Özkan, O, Sungur, C. ve Özer, Ö. (2022). "Investigation of Cyberchondria Level and Digital Literacy on Women in Turkey". *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 32 (6), 768-780. <https://doi.org/10.1080/10911359.2021.1962776>
5. Petersen, A, Tanner, C. and Munsie, M. (2019). "Citizens' use of Digital Media to Connect With Health Care: Socio-ethical and Regulatory Implications". *Health: An Interdisciplinary Journal for the Social Study of Health, Illness and Medicine*, 23 (4), 367-384. <https://doi.org/10.1177/1363459319847505>
6. Nes, A.A.G, Steindal, S.A, Larsen M.H, et al. (2021). "Technological Literacy in Nursing Education: A Scoping Review". *Journal of Professional Nursing*, 37 (2), 320-34. PMID:33867086 <https://doi.org/10.1016/j.profnurs>
7. Terry, J, Davies, A, Williams, C, et al. (2019). "Improving the Digital Literacy Competence of Nursing and Midwifery Students: A Qualitative Study of the Experiences of NICE Student Champions". *Nurse Education in Practice*, 34, 192-198. PMID:30579041 <https://doi.org/10.1016/j.nepr>
8. Terkes, N, Celik, F. and Bektas, H. (2019). "Determination of Nursing Students' Attitudes Towards the use of Technology". *Japan Journal of Nursing Science*, 16 (1), 17-24. PMID:29527829 <https://doi.org/10.1111/jjns.12207>
9. Harerimana, A. and Mtshali, N.G. (2020). "Using Exploratory and Confirmatory Factor Analysis to Understand the Role of Technology in Nursing Education". *Nurse Education Today*, 92, 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2020.104490>
10. Holt, K.A, Overgaard, D, Engel, L.V, et al. (2020). "Health Literacy, Digital Literacy and Ehealth Literacy in Danish Nursing Students At Entry and Graduate Level: A Cross Sectional Study". 19, 1-12. <https://doi.org/10.1186/s12912-020-00418-w>
11. Hareriman, A, Duma, S.E. and Mtshali N.G. (2023). "First-Year Nursing Students' Digital Literacy: A Cross-Sectional Study". *Journal of Nursing Education and Practice*, 13 (1), 31-37.
12. Ranjbar, K, Sabetsarvestani, R, Oghlaee, H, et al. (2021). "Using Electronic Software For Nursing Documentation in Nursing Students". *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 29 (2), 128-36. PMID:34263231 <https://doi.org/10.5152/FNJJN.2021.20077>
13. De la Cuesta, J, Catedrilla, J, Ebarido, R, Limpin, L. L, Leaño, C. B. and Trapero, H. (2019). "Personality Traits of Future Nurses and Cyberchondria: Findings From an Emerging Economy". *ICCE 2019- 27th, International Conference on Computers in Education, Proceedings, Congress Book:274-279*. https://animorepository.dlsu.edu.ph/faculty_research/712
14. Aulia, A, Marchira, C.R, Supriyanto, I. and Pratiti, B. (2020). "Cyberchondria in First Year Medical Students of Yogyakarta". *Journal of Consumer Health on The Internet*, 24 (1), 1-9, <https://doi.org/10.1080/15398285.2019.1710096>
15. Yılmaz, E.B. ve Elvan E.A. (2018). "Hemşirelik Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık ile Dijital Bağımlılık Düzeyleri Arasındaki İlişki". 14-15 Aralık 2018, 1. Uluslararası Hemşirelik ve İnovasyon Kongresi, Kongre Kitabı: 292. İstanbul.
16. Rasouli, M., Atayi-Mirabadi N., Sarvi-Hampa, M., and Borimnejad, L. (2022). "Cyberchondria in Nursing Students During the COVID-19 Pandemic". *Journal of Client-Centered Nursing Care*, 8(1):9-14. doi: 10.32598/JCCNC.8.1.169.8.
17. Ng, W. (2012). "Can We Teach Digital Natives Digital Literacy?". *Computers and Education*, 59 (3), 1065-1078. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2012.04.016>
18. Hamutoğlu, N.B, Güngören, Ö.C, Kaya U.G. and Gür E.D. (2017). "Adapting Digital Literacy Scale into Turkish". *Ege Journal and Education*, 18 (1), 408-429. <https://doi.org/10.12984/egcefd.295306>
19. McElroy, E. and Shevlin, M. (2014). "The Development and Initial Validation of the Cyberchondria Severity Scale (CSS)". *Journal of Anxiety Disorders*, 28 (2), 259-265.
20. Uzun, S.U., Akbay, B., Ozdemir, C. and Zencir, M. (2017). "Validity-Reliability of the Cyberchondria Severity Scale and its Short Form in university students". 15-19 March 2017, 19th National Public Health Congress, Congress Book: 241. Antalya.
21. Kozan, M. ve Bulut-Özek, M. (2019). "BÖTE Bölümü Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri ve Siber Zorbalığa İlişkin Duyarlılıklarının İncelenmesi". *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29 (1), 107-120. <https://doi.org/10.18069/firatsbed.538657>
22. Polat, G. (2020). *Hemşirelerde Sağlık Anksiyetesi ve Siberkondria İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.*
23. Altındış, S., İnci, B.M., Aslan, G.F. ve Altındış, M. (2018). "Üniversite Çalışanlarında Siberkondria Düzeyleri ve İlişkili Faktörlerin İncelenmesi". *Sakarya Tıp Dergisi*, 8 (2), 359-370. <https://doi.org/>
24. Talan, T. (2021). "Üniversite Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Durumlarının İncelenmesi". *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 10 (3), 50-59.
25. Öztürk, K. (2020). *E-Sağlık Okuryazarlığının Siberkondriye Etkisinde Güven İletişiminin Aracı Rolü. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, Sakarya.*
26. Yılmaz, A, Kaya, M, Akca, N. ve Sönmez, S. (2019). "Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi". 10-13 Ekim 2019, 3. Uluslararası 13. Ulusal Sağlık ve Hastane İdaresi Kongresi, Kongre Kitabı: 287-297. Sakarya.
27. Sivrikaya, M.H. (2020). "An Analysis on Digital literacy level of Faculty of Sportsscience students". *Asian Journal of Education and Training*, 6 (2), 117-121. <https://doi.org/10.20448/journal.522.2020.62.117.121>
28. Göldağ, B. ve Kanat, S. (2018). "Güzel Sanatlar Eğitimi Alan Öğrencilerinin Dijital Okuryazarlık Durumları". *International Journal of Social Science*, 70, 77-92. <https://doi.org/10.9761/JASSS7736>.
29. Deniz, S. (2020). "Bireylerin E-Sağlık Okuryazarlığı ve Siberkondri Düzeylerinin İncelenmesi". *İnsan&İnsan*, 7 (24), 84-96. <https://doi.org/10.29224/insanveinsan.674726>
30. Elçiyar, K. ve Taşçı, D. (2017). "Siberkondri Ciddiyet Ölçeği'nin Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Öğrencilerine Uygulanması". *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2 (4), 231-244.

31. Yontar, A. (2019). "Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeyleri". Ana Dili Eğitimi Dergisi, 7 (4), 815-824. <https://doi.org/10.16916/aded.593579>.
32. Özerbaş, M.A. and Kuralbayeva, A. (2018). "Türkiye ve Kazakistan Öğretmen Adaylarının Dijital Okuryazarlık Düzeylerinin İncelenmesi". MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi, 5, 16-25. <https://doi.org/10.21666/muefd.314761>